

عاشورا در افغانستان

محمد سرور رجایی

جمهوری اسلامی افغانستان امروزی، بخش‌های خراسان بزرگ قدیم را در بر می‌گیرد که در قسمت شرقی آن واقع شده است. این نام از حدود دو هزار سال قبل از میلاد حضرت مسیح تا پیوستن این منطقه به دین مقدس اسلام به این سرزمین اطلاق می‌گردید. این سرزمین که در قرن ۱۸ میلادی نام افغانستان را به خود گرفت، دارای ۶۴۷۴۹۷ کیلو مترمربع مساحت است که از نظر وسعت سی و هشتمین کشور دنیا محسوب می‌شود.

۹۹ درصد از جمعیت افغانستان را مسلمانان با ترکیب متنوع از اقوام و قبایل گوناگون تشکیل می‌دهد و اقلیت مذهبی در این کشور بسیار کم و ناچیز بوده و آن هم به عهده یاز هندوها تعلق دارد. ترکیب خالص اسلامی جمعیت افغانستان می‌تواند یک امتیاز مهم و مایه‌ی مباهات این کشور در بین کشورهای اسلامی باشد.

مناصفانه گروه‌ها و احزاب اسلامی در افغانستان بعد از این که موفق به شکست ارتش سرخ شوروی سابق گردیدند، به جان هم افتادند و باعث ویرانی و آوارگی بیشتری افغانستان و مردمش شدند. مردم مسلمان افغانستان در طی ۲۵ سال جنگ‌های مقدس و نامقدس و بعضاً احمقانه خسارات جبران‌ناپذیری را متحمل شدند، تبعات منفی این جنگ‌های ویران‌گر هنوز هم موجود است و شاید تا سال‌های دیگر هم موجود باشد.

مهم‌ترین تبعات منفی این جنگ‌ها را می‌توان بر حضور نیروهای خارجی به سردمداری آمریکا، فقر شدید فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی و عدم امنیت دانست. چون بحث مابرسی این تبعات نیست از آن می‌گذریم. ولی در ساختار اجتماع دینی و مذهبی افغانستان شخصیت "ملا" و "مولوی" دارای جایگاه رفیع است به همین دلیل افراد با نفوذ هر منطقه یا روحانی است یا مورد تائید یک روحانی بزرگ دیگر که در خارج از این مناطق به سر می‌برند.

مساجد و حسینیه‌ها به عنوان جایگاه ارشاد و تبلیغ مردم در اختیار ملاها و مولوی‌ها است که باز هم مناطقی از ملاها و مولوی‌ها فاقد صلاحیت ارشاد و تبلیغ، در سال‌های گذشته به خصوص در سال‌های جنگ، این مکان‌ها ی‌مقدس را در اختیار گرفتند و از این مکان‌های مقدس دینی و مذهبی بر اساس بینش و خواست‌های شخصی و گروهی‌شان استفاده کردند.

مساجد و حسینیه‌ها در افغانستان بسیار مورد احترام است، اگر چه در ظاهر حسینیه‌ها محلی برای عزاداری ایام ماه محرم و برپایی سوگواری شهدای کربلا است ولی حسینیه‌ها همواره مرکز مهم برای تعیین سرنوشت اجتماعی شیعیان افغانستان در طول تاریخ بوده است.

اگر چه در طول تاریخ، شیعیان افغانستان توسط حاکمان و ظالم این کشور به دلیل پیروی از خاندان اهل بیت عصمت و طهارت علیها السلام شکنجه های زیادی شده اند و در بر پایی مراسم عزاداری ایام ماه محرم نیز متحمل اهانت ها و افتراهای زیادی گر دیدند ولی فرهنگ عاشورا همچنان در بین شیعیان افغانستان زنده مانده همه ساله تجلیل می شود و سهم جوانان شیعه نیز چون سهم رو حانیون در حفظ این فرهنگ بسیار پر رنگ به نظر می رسد.

بر گذاری آیین های مذهبی به خصوص بر گذاری مجالس عزاداری در ماه محرم، هویت فرهنگی و اجتماعی شیعیان افغانستان را بیان می کند

مراسم مذهبی ریشه های بسیار غنی فرهنگی دارد که بر خواسته از باور ها؟، احساسات و هویت مذهبی و اجتماعی شیعیان افغانستان است که ماه محرم نیز در نزد آنها جزئی از فرهنگ عمومی به شمار می آید، واقعه عاشورا که بی گمان یکی از محوری ترین و حساس ترین رویداد مظلومیت تاریخ است، بخش عمده ای از افراد از ذهنیت فرهنگی شیعیان افغانستان نیز تشکیل می دهد.

مقاومت و پایداری شیعیان با هدایت و حمایت رو حانیون بزرگ و فداکاری جوانان با عث گردید که در این کشور فرهنگ عاشورا آسیب نبیند و از گزند حوادث در امان بماند. شیعیان افغانستان همواره و در هر شرایطی مراسم ایام عزاداری ماه محرم را بر گذار کرده و به سو گواری پر داخته اند، حتی در سال های نه چندان دور دهه سی اوایل دهه چهل شمسی در شهر کابل به صورت مخفیانه مجالس عزاداری ترتیب داده و عزاداری می کردند. در چنین شرایط وقتی در شهر کابل، در نیمه چهل شمسی بر پای مراسم مذهبی شیعیان و اذان گفتن در مساجد به طور علنی اجرا شد سرو صدای زیادی در افغانستان ایجاد کرد.

ازادی بر گذاری مراسم مذهبی در آن زمان نهایت آرزوی شیعیان افغانستان بود که سختی های زیادی دیده بودند و مرارت های بی شماری را تا آن زمان بر جان خریده بودند. جوانان در علنی شدن مذهب شیعه در شهر کابل نقش برجسته ای دارند، زیرا تا اواسط دهه چهل شمسی شیعیان افغانستان حتی در ولایات شیعه نشین مرکزی هم در فشار بودند به خصوص در دوره حکومت سیاه عبدالرحمان فاسد در بین سال های ۱۸۸۰ تا ۱۹۲۹.

جوانان افغانستان ع جوانان شگفت انگیزی هستند و با دین باوری شگفت انگیزشان همواره از دین و مذهب شان در سالیان متمادی دفاع کردند و به مبارزه پرداختند و نتیجه این مبارزه و دفاع رسمیت یا فتن مذهب تشیع در کنار مذهب تسنن در قانون اساسی افغانستان است.

بر گذاری مراسم محرم نیز امروزه در سطح بسیار گسترده ای اجرا می شود، مراسم در حسینیه ها با مراسم ذاکر خوانی که توسط کوکان و نوجوانان اجرا می شود با روایت خوانی و سخنرانی ادامه می یابد و با سینه زنی و زنجیر زنی به پایان می رسد.

در افغانستان عزاداران حسینی در ایام ماه محرم به آرامی به عزاداری می پردازند و هیچ گاه به صورت دسته به خیابان ها راه نمی افتند و طبل، سنج هم از ابزار عزاداری به شمار نمی آید. معمولاً دسته های سینه زنی در افغانستان شب ها در حسینیه های هم جوار می روند و در همان محل حسینیه به عزاداری و سینه زنی می پردازند.

در واقع مراسم عزاداری ایام محرم رستاخیز رهایی است که می تواند نهاد دگرگونی های اجتماعی ملت های آزاد اندیشی نیز باشد، عاشورا ملت ساز است، دشمن هر چه ستم و بی عدالتی های موجود است. پس می تواند برای مبارزات آزادیخواهانه فرهنگ سازی نماید. برای جوانان باید این فرهنگ تعریف شود تا جوانان دین باور خود فرهنگ آفرین شوند.